Despre un tip de pandantive din evul mediu timpuriu descoperite în spațiul carpato-nistrean

Sergiu MATVEEV, Vlad VORNIC

În campania de cercetări arheologice din anul 2018 la situl cu mai multe orizonturi cultural-cronologice de la Lipoveni II-*La Nisipărie* au fost descoperite mai multe piese de inventar, din rândul cărora se remarcă un pandantiv din bronz. Piesa, găsită în limitele sondajului cercetat, la adâncimea de 26 cm, are forma unei bare alungite, rotundă în secțiune, aplatizată la unul dintre capete și prevăzută cu un orificiu de prindere, la cel opus prezentând o bilă sferică cu un buton, iar partea mediană fiind decorată cu șase brâie reliefate. Lungimea piesei – 2,5 cm, diametrul bilei – 0,6 cm, diametrul sectorului median – 0,3 cm, greutatea 1,86 g. Forma piesei admite mai multe posibilități utilitare: limbă de clopoțel, pandantiv sau element al unei podoabe complexe, din care fac parte și diferite tipuri de cercei de tâmplă. În defavoarea ultimei ipoteze servește calitatea piesei, manifestată în grija sporită cu care a fost confecționată și lipsa unor urme specifice pe bilă obținute în urma agățării clopoțelului.

După datele de care dispunem, în spațiul carpato-nistrean se mai cunosc patru piese asemănătoare: câte una descoperite la Hansca (r-nul Ialoveni) și Horodiște (r-nul Rezina), iar altele două la Dodești (jud. Vaslui), cele din urmă fiind de argint, după aprecierea lui Dan Gh. Teodor (autorul săpăturilor). Chiar dacă artefactele de la Dodești au fost descoperite în dărmăturile unei locuințe, iar cele de la Hansca și Horodiște – *passim*, toate exemplarele au fost atribuite orizontului de locuire databil în sec. X-XI, iar ca funcționalitate incluse în rândul cerceilor de tâmplă. Forma cea mai simplă a acestor tipuri de cercei reprezintă o verigă subțire de bronz de formă circulară de care se agăța pandantivul, fiind denumiți în literatura de specialitate ca *tipul dunărean*. Un nivel de locuire de la limita primelor două milenii creștine, dar mai slab reprezentat, este cunoscut și în situl de la Lipoveni-*La Nisipărie*.

Cele cinci piese, chiar dacă sunt cunoscute pe părți opuse ale Prutului, aparțin unei microregiuni relativ restrânse. Distanța pe linie dreaptă între punctele extreme este de circa 170 km, iar între Lipoveni și Hansca de doar

aproximativ 10 km. Analiza vizuală a pieselor admite imitarea podoabelor compuse dintr-o mărgică sau un șir de mărgele așezate pe o sârmă, cunoscute din timpuri străvechi, dar care au primit o răspândire largă în perioada evului mediu timpuriu atât în Europa de Vest, cât și în Imperiul bizantin. Piese asemănătoare erau bine cunoscute către limita primului și celui de-al doilea mileniu creștin și la popoarele învecinate cu Imperiul bizantin din partea de Est a Europei.

Astfel, piesa de port discutată de la Lipoveni-*La Nisipărie* poate fi inclusă în componența costumului feminin reprezentativ pentru o categorie socială modestă din secolele X-XI cunoscut într-o varietate de forme și tipuri pe întreaga întindere a Europei și a Asiei Mici.